

Armand Van Assche
VOORGEVOEL

POEZIECENTRUM

Copyright 1992 : Erven Armand Van Assche

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt, door middel van druk, fotocopie, microfilm of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Poëziecentrum v.z.w., Hoornstraat 11, B-9000 Gent.

No part of this book may be reproduced in any form, by print, photo print, microfilm or any other means, without written permission from Poëziecentrum v.z.w., Hoornstraat 11, B-9000 Gent.

Wat hem beweegt is

het besef van een te vullen leegte

het voorgevoel van een vorm

die hij pas kent wanneer ze bereikt is.

Eugenio Montale

Inleiding

Een vuurdans rond de leegte

*Ik kan niet meer dan spelen
blind spelen met de gedachte
sterven: de laatste steen leggen
op je leven.*

(‘Tegenbeeld 2’, *Even boven het evenwicht*)

Armand Van Assche overleed totaal onverwacht op de zomeravond van 27 augustus 1990. Hij was slechts 50 jaar. De verzenbundel waar hij aan werkte, heet *Voorgevoel*. Het is ook de titel van het eerste gedicht. Heeft hij een ‘voorgevoel’ gehad van die onverwachte, plotselinge dood?

En dan valt het doek.

*Achter het wit
in alles verborgen
of niets.*

*Laat alles
God, wat wit is
wit.*

(‘Een zevenluik’, *Voorgevoel*)

Je kunt deze bundeling van afgewerkte en nagelaten gedichten en fragmenten vanuit die optiek gaan lezen: de dood is onderhuids aanwezig, gedicht na gedicht, onafgewerkt fragment na fragment. De doodsgedachte en het voorgevoel van de eigen dood. Het mysterie daarvan en het Mysterie daarna.

Maar nadrukkelijker lijken me de vaak wat krampachtige, wat vermoeide pogingen van de dichter om hevige momenten persoonlijk leven, waar soms de actualiteit even bij aansluit, associatief tot een moeizaam, fragmentair geheel op te bouwen. De dichter probeert de leegte te bezweren met die fragmenten poëzie. De illusie van

een vuurdans rond de leegte

(‘Voorgevoel 1’)

of met een ander beeld:

*Stukgeslagen keien, scherven schikt hij
weer in de natuur
als volmaakte stenen.*

(‘Exodus’)

maar met als resultaat:

*Het gedicht is geen spiegel
maar een voorwoord*

*op wat de dichter niet begrijpt, hoe dit alles
samenhoort zonder samenhang.*

(‘De nacht van 3 op 4 juni 1989’)

Een 'vorm'. Daarover handelt ook het heel toepasselijke motto ontleend aan Eugenio Montale. De vorm van het gedicht die Armand Van Assche op het spoor was. Die hij nog niet kende, omdat hij die vorm nog niet had bereikt. Die hij nooit zal kennen omdat hij hem nooit meer kan bereiken.

Je zit als lezer, die ook met de dichter bevriend is geweest, wat verwezen met die opflinkerende, poëtische 'scherven' in je handen. Harde, kristallijnen versregels die, vaak 'zonder samenhang' samenhangen. Vondsten, beelden en associaties, voorgoed gestold onderweg naar hun vorm toe - ook zij blijven voorgevoel. De dichter, net als Montale bewogen door 'het voorgevoel van een vorm', de vorm van zijn gedicht, heeft bepaald die vorm noodgedwongen onvoltooid moeten laten, maar de levensvorm, zijn leven zelf, heeft hij even noodgedwongen wel degelijk voltooid.

Armand Van Assche heeft mijns inziens met het citaat van Montale naar zijn eigen leven willen verwijzen: 'een te vullen leegte' als levensopdracht. En ook 'het voorgevoel van een vorm / die hij pas kent wanneer ze bereikt is', als het vermoeden van hoe het leven bij zijn voltooiing door de dood zal zijn. Maar in de eerste plaats spreekt hij hier toch, net als Montale, over de poëzie zelf: de vorm van de poëzie die samenvalt met de levensopdracht. Zingeving van 'leegte'. Een 'vorm', die de dichter voorvoelt maar die tijdens het leven niet kan worden bereikt. Montale handelt over de paradox van de poëzie, die altijd weer het onuitsprekelijke wil uitspreken en het onmogelijke mogelijk wil maken.

Armand Van Assche doet niet anders.

*Ik kan alleen mijn woord houden
als mijn mond, die verwond-erd geneest.*

('Beeld 2', Even boven het evenwicht)

De eerste verzen van Armand Van Assche (*De chemie van de dauw*) zijn doorregen met technische woorden: pacemaker, punklok, elektronisch oog, transistor, wisselstukken, geoliede woorden, bedrijfsklaar, inventaris... De 'werkelijkheid' lijkt door de 'techniek' vervormd en vooral misvormd; de dichter zelf is 'te technisch voor de dauw' geworden en registreert afstandelijk, koel en lucide zijn positie als dichter in dit computertijdperk. Een tussenpositie. Vanaf zijn debuutbundel tot in deze nagelaten gedichten en fragmenten toe evoceert hij die tussenpositie herhaaldelijk door het beeld van de snelheid. Hij manoeuvreert zichzelf, 'snelweglevend' in een bedrieglijke (en gevaarlijke) tussenpositie en drijft daarbij zijn snelheid zozeer op dat hij een illusie van stilstand creëert.

*Zo snel en soepel draai ik dan wel rond
dat ik voor altijd lijk stil te staan.*

(*'Soms draait de tijd', Even boven het evenwicht*)

Snelheid dient ongetwijfeld ook om ergens aan te ontsnappen. Of om iets in te achterhalen. Maar snelheid dient vooral om een illusie van stilstand, harmonie, evenwicht, te bereiken of te forceren. Dat beeld van de snelheid impliceert ook steeds weer de kwetsbaarheid, het duizelingwekkende, de roes en het gevaar. Vaak ook dringt een auto-ongeluk zich suggestief aan de alerte lezer op. Een beeld van de dood? Een tot beeld omgevormde persoonlijke angst? Een realiteit in het verleden van de dichter?

Tegen de tragiek van de 'leegte' (de technisch geworden werkelijkheid; later ook even de ontredderde actualiteit bijv. van China, Rusland, Polen) wapent de dichter zich: hij is een kever en houdt

een schild tegen de werkelijkheid.

(*'De allegorie van de kever', De chemie van de dauw*)

Dat schild is een *modus vivendi*. Dat schild is ook de poëzie. De vorm die de dichter levenslang zoekt. De vorm voor het eigen leven, die zich omzet in een poëtische vorm, essentie (*essence*) van leven. Hij schrijft over zijn onmacht om die vorm te kennen, te vinden. De werkelijkheid van het leven hier en nu is vervormd en misvormd, is verknipt, verbrokken, gefragmenteerd, wat zich ook ten dele vertaalt in de vorm van deze nagelaten gedichten. Inderdaad:

*Het gedicht is geen spiegel
maar een voorwoord*

*op wat de dichter niet begrijpt, hoe dit alles
samenhoort zonder samenhang.*

Betekende dit misschien een verdere evolutie in het werk van Armand Van Assche? In zijn bundel *Cel* had de dichter het uiteenvallen van de werkelijkheid in fragmenten nog gezien als een soort celdeling, waaruit dan nieuw leven kon worden verwacht.

In deze bundel nagelaten gedichten *Voorgevoel* maakt de dichter met zijn 'vuurdans rond de leegte', een omcirkelende magische beweging om vat te krijgen op het mysterie, het sacrale, de vorm.

In de eerste reeks 'Voorgevoel' bijvoorbeeld omcirkelt en belegert hij die 'leegte' met woorden en beelden maar stoot onvermijdelijk op de onmacht van de woorden die 'verbergen':

*wat is het dat woorden verbergen
en zoveel namen heeft
dat ik het niet kan noemen?*

('Voorgevoel 1')

De magie wordt bijna mystiek:

En dan valt het doek.

*Achter het wit
is alles verborgen
of niets.*

*Laat alles
God, wat wit is
wit.*

('Een zevenluik')

De nagelaten notities zijn uiteraard nog duidelijker dan de nagelaten gedichten op zoek naar hun vorm. De interpunctie lijkt nog niet altijd consequent en soms eindigt het gedicht niet op een punt, wat erop kan wijzen dat het nog niet voltooid is. Daar valt het overigens ook soms nog uiteen in verzen en strofen, die misschien wel samen horen maar niet samenhangen. Typisch hiervoor is de reeks 'Zevenluik', die eigenlijk slechts uit vijf delen bestaat.

Voor mij was de lectuur van *Voorgevoel* wel degelijk een boeiend leesavontuur. Je kunt altijd opnieuw het 'voorgevoel' van de dichter raden; je kunt altijd opnieuw je eigen 'voorgevoel' van wat de tekst zou geworden zijn, laten meespelen. Je wordt herhaaldelijk op apart staande beelden en verzen vastgepind, waardoor ze autonoom gaan bestaan, gaan samen horen zonder samenhang - en zo heeft Armand Van Assche eigenlijk al van meetaf aan zijn kijk op de realiteit verwoord.

Je kijkt als een nieuwsgierig en vooral geduldig kind door een vergrootglas naar de 'scherven' van 'stukgeslagen keien' en je onderkent het mysterie van een vaak eigenzinnige, strenge, uitgepuurde en 'lege' schoonheid. Even later merk je hoe de dichter deze glinsterende scherven bijeen heeft gelegd tot een nieuw geheel en hoe ook de witte nerven tussen de versblokjes een bindende functie krijgen.

Willy Spillebeen

Nagelaten gedichten

Voorgevoel

1

Waarover sprake

*een vingertop die niets beroert
een vuurdans rond de leegte*

*een slapend voorgevoel
een voetdruk op de hete dekplaat*

*het kantwerk van opspattend smeltwater
op de voorruit, de klanken
in de aangrenzende kamer, jaren geleden*

*alles overdekkend en toch begrensd
als een bedsprei, een wit laken*

*wat is het dat woorden verbergen
en zoveel namen heeft
dat ik het niet kan noemen?*

2

*Als ik in de nacht die lichtjes zijn schelp opent,
in het zeegezicht dat zijn kleine angsten
wiegt en bedaart,*

*in het voortvluchtig voorgevoel
van het ventje op de aangedampte ruit,*

*in haar streling die even tot in de vingers uitloopt
als in een langgerekt moment,*

*kon uitdeinen
als muziek in een kamer,*

*wat dan langzaam in mij uitsterft,
houdt mij in leven.*

3

Elke deur opent het vergeten

*scharnier waarmee ik sprakeloos in mezelf draai
en verdwaal in de doolhof, algemeen gelach in de rug.*

*Wat zal ik vinden als ik sneller dan het licht beweeg?
Het zwart voor de ogen, onbegrijpelijk
waarom ik leerde spreken
als ik dan geen woorden vind*

*als ik aarzel in de ring de handen vochtig
de kale gang de trappen op.*

*Als ik nu sterf tussen die vreemde gezichten
zal ik roepen in de taal van mijn moeder
en niemand zal mij verstaan.*

4

Verfrommelde zakdoek,

*te veel aandacht voor de rimpels
en het gladstrijken van verwarringen*

*voor een toevallige parel een hevig plekje
zonder betekenis.*

*Hoe te proeven van het geluk -
meet kleuterpasjes, stap na stap
zonder te weten waarheen waarom*

*- de simpelste schelp op het strande
en daarin het onkenbare*

*deugddoend dit te weten
en voldaan weg te gaan.*

Afscheid

*Hoeveel doden gaan er niet door mijn hoofd
's avonds als ik bij mezelf zit*

*en tussen hen lijk weg te zinken
als een steen onder water*

*verstrikt in tijd die nergens meer is
dan in hun zwarte ogen
waaruit niemand kijkt.*

*Zij spreken tegen mij
als spiegelzalen zonder eind
weinig opwekkend.*

*Ik heb allang van hen afscheid genomen
maar vind geen deur
om ze uit mijn hoofd te zetten.*

Carnac

*Zij noemen het in hun geslepen taal
liefde maar anders uitgesproken
zonder lippen, met meer geduld
gevonden zonder zoeken.*

*Wat wij vragen laat hen koud,
zij duwen ons van zich af met open armen
of lachen hardvochtig in hun vuist.*

*Zo afgerond liggen zij daar steevast
stenen in de ronding van de aarde
te luisteren naar iemand
die voorbijgaat.*

*Stenen die spreken
voor wie na ons komt
stilte
tot ook die niemand meer hoort.*

Slotbeeld

*Hoe hij langzaam in zee wandelt,
overleeft met het water
boven de lippen, hij houdt zich vast*

*aan al wat vloeiend is zijn laatste gedachte
en spuwt in de spiegel
die hem uitwist*

*het water zijn eerste net.
Hij geeft zich graag gevangen, alles is
weer rond als een druppel
waarin de wereld samenrolt,
schittert.*

*Gekruld als een vraag
keert hij later terug
als golven over golven voorlopig
in het zand de afdruk van zijn hand.*

De vliegende Hollander

*Uitkijken, denken morgen
altijd verte geen eind in zicht*

*en toch mijn oog weerspiegeld
in glas, meer is er niet*

*tenzij de bezoekers, de vreemdelingen
die in mij kijken, de duivels drinken.*

*Zij kennen het geheim
een loopje te nemen met de waanzin
die rond mij bochten maakt.*

*'s Avonds tel ik de zielen
die hun hand opsteken
terwijl ze verdrinken.*

*Sterren zijn hoogmoedig en liefde
vergeefs, geen hand meer om te wuiven
geen wimpel om te triomferen.*

*Voor ons uit niets dan verloren voorwerpen
boven ons leegte en daaronder zand
en wie omkijkt ziet de oorlog
het geeft te denken.*

*En al die badgasten, niets ontziend
in hun ontklede triestheid: dit is een tijd
van even aanraken en weglopen.*

*Geen sterrekijker om droevig door te staren
maar gewoon kijken om te vergeten, een misverstand
om zich bij neer te leggen.*

*Het is onze kleine luxe
de wanhoop te vergroten
en te kijken naar de verte
alsof er geen glas was*

*ben ik dat, voorbij in één seconde
vele jaren, een stip, een jongen*

*ooit liep ik van hem weg
met wortel en al,*

*zo lang geleden; daarom ben ik bang
dat alles zal herbeginnen.*

*Glas vluchtig geheugen
zij schikken de kaarten en lachen.*

*Onder het fosforlicht blinken de tanden
boven het flikkerende hemd.*

*Wij lijken uit de rook op te stijgen
te hijgen op wenteltrappen.*

*De engelen onder ons sterven op zaterdag
en vliegen onder de aarde
met hun bebloed gezicht tegen de voorruit.*

*Op het terras van het museum, met volle zon
in de ogen, wij doen niets liever
dan keuvelen over Klimt en Khnopff,*

*zelfportretten van gesluierde gevoelens, enclaves
van afgedankte dromen. Wij zien onszelf*

*uit de lijst gesneden en vrijgelaten
in een trechter - goudvissen in de vijver
spartelende verstekelingen.*

*Zijn onze kleine zondagse uitvluchten
een excuus voor het gemis?
Zij legt haar weke
handpalm open. Verlangens lezen
met de ogen toe:*

sluitingstijd nadert.

Visioenen van een oude tante

*Waar gaat het om als je ouder wordt:
om afslanken of om zorgen,
dat je niet inslaapt?*

*Niet Pompei maar een kuurreis
naar azuren kusten fleurt op
en vult de herinneringen met lege luchten.*

*De kleine revoluties zijn afgedraaid
binnenskamers, de stoelen hebben gedanst,
de vuurvaste bloemen kleven intact op de vazen.
Of zijn dit al schimmen op de grotwand!*

*Elders sterven planten haastig,
worden lippen dichtgenaaid,
schieft de zon verward door haar ozonlaag.
Of zijn dit al goedbewaarde*

*gaten in het geheugen, ik heb het niet
geweten.*

Exodus

*De schilder plaatst een kooi
in zijn borst. Zo kan hij ontsnappen
als vogel aan de verwarring
die hem naar zee drijft.*

*Zijn geheimen liggen nu bloot:
mensen komen op het strand,
bewonderen de schelpen, de lege.*

*Hij legt niets meer vast:
hij wiegt
als eb en vloed in versneld tempo
en laat zich niet vangen.*

*Stukgeslagen keien, scherven schikt hij
weer in de natuur
als volmaakte stenen.*

Extase

*Hij verdwijnt in zijn model
dat langzaam het doek overdekt,
terwijl het penseel uit zijn hand glijdt
en zijn hand wordt het gezicht van het model.*

*Het oog legt gedachten stil
en brandt een gaatje in het geheugen.*

*Hij wordt zichzelf. Haar mond een gebaar
dat zich lossnijdt uit een stomme film.*

*Een zweefvlucht
tussen hand en oog
wat hij schildert, is de afstand.*

*Steeds weer
steen op steen
geduldig hoger
een woonst, een graf
een overleving*

*en dan zand
wegzinkend
onder de voet gelopen
tot herinnering*

*en weer weggeschraapt
hoe eerbiedig het penseel
van de tijd tewerkgaat
tot het bloot ligt
het vergeten
dat nu begint.*

Een zevenluik

...

*Ik leef te lang, niemand kijkt
in het laatste gezicht.*

*Langzaam sluit deze kelderdeur
met gekraak en stofnesten*

*maar wat houdt ze op een kier,
welke engel*

*welk helder
uitputtend vergezicht?*

...

En dan valt het doek.

*Achter het wit
is alles verborgen
of niets.*

*Laat alles
God, wat wit is
wit.*

...

*Zij die al weg zijn
waar zijn ze in het geruis
van de historie?*

*Feestzalen, zei ze
toen we het hekken van het tehuis inreden.*

*Hier stopt geen koets meer
als toen ze geboren werd*

*met haar moe hoofd
al half buiten in de hemel.*

...

Hoe kan ik thuis geraken?

*Herkent ze haar kinderen
kan ze nog omgekeerd tellen?*

*Kaler de kamer en de opgekropte
stilte, nu kan niet ophouden*

*tot de ring
van de vinger wordt geschoven.*

...

*Zij staat niet voor het raam
versuft van ouderdom*

*wacht zij in de stoel
en ziet op tv
de bossen en wegen van haar jonge jaren*

*potdoof, niets komt dichterbij
in elk bed
met eigen lijf alleen.*

...

De nacht van 3 op 4 juni 1989

*Nacht: de dichter droomt
van de vogels terwijl*

*Chinese studenten en arbeiders verpletterd worden
onder tanks:
balans: 2500 doden*

*terwijl in de kamer klinkt Sibelius
in het concours Koningin Elisabeth
wie is niet benieuwd naar de winnaar?*

*terwijl in Rusland ontploft een gasleiding
op het moment dat twee vakantietreinen voorbijrijden:
balans: 800 doden*

*terwijl in Polen wordt onrustig geslapen wachtend
op de eerste bijna vrije verkiezingen.*

*Dit gedicht rangschikt noodgedwongen
maar wat bewaart het? En eindigt het hier ter plekke
in het verleden?*

*Het gedicht is geen spiegel
maar een voorwoord*

*op wat de dichter niet begrijpt, hoe dit alles
samenhoort zonder samenhang.*

*Een kei door de golven wit gewreven
geeft zijn kuiltjes prijs aan
de glimlach van het licht
terwijl
in het duin een wit konijnestaartje
wipt in het kreupelhout als glimoog.*

*Onder water happen vissen
maar niet naar lucht.
Wat je verwacht
zit in de brievenbus.*

*Nu met kindervoeten, stap voor voet,
één na één, zonder waarheen, waarom
zo bewegen in wat al verschoven is
in de versnelde projectie van kleine stilstanden*

*die toekomst heet. En zij is er niet.
Een kleine rimpeling
van parallelle gleufjes en slenken in het zand.*

*lets doet ons zeggen morgen
altijd verte, geen eind in zicht.*

*Een opgewonden oud mannetje vindt er plezier in
terwijl hij de zielen telt die hun hand opsteken.*

*Mijn oog weerspiegelt in glas
zo werkelijk is alles daarbuiten.*

*Ook het vergeten meisje vind ik terug
later, want ik ken haar geheim
om een vuurtje aan te steken met mijn verdriet
en ongezien naar binnen te glippen.*

*Als ik haar tegenkom sluit ik
elk vergeten brokje leven in mijn armen*

*als in een leeg glas
waarin ik nu kijk.*

*handen voor mijn gezicht, het zijn maar handen
in mijn haar*

*verwonderlijk als ik denk aan knikkers,
aan een tweede adem
en de donkerte vanbinnen*

*mijn vader bracht de haven mee in zijn binnenzak
hij doet denken aan
hij roept om hulp
uit het watervlak,
misschien hoor ik hem niet, kom ik niet*

*je denkt de diepte inkijken
achterwaarts het verlies terugwinnen*

*met open ogen, je ziet te veel
herinnering beetje bij beetje
ga ik weg, ga ik verborgen achter
de hand verkleed op carnaval*

*je hebt me weer overstroomd
zegt ze later*

Introitus

*Een hete, late middag: een venster open
naar het wiegeliedje van de verte
en het ergste is dat je dit niet kunt uitbeelden*

*en een landweg met een zwarte
hond van lichtvlekken doorzeefd
als een ziek beeld, een zachte aanzet
vloeit weg naar beneden, on het volmaakt vage,
het wit dat verschijnt in het bewustzijn.*

*Niets nieuws binnen de contouren
van weelde en tussen tegenstrijdigheden
niets dan gelijkenis. De getuige is
afwezig en ongehoord*

*eindigt binnen vier witte rechte hoeken
verwarring, zij vertrekt
haar gezicht, al in een ander klimaat,
een verder jaar, haar sluiers.*

*Hij in het donker, balanceert
als een volmaakt silhouet van zichzelf
op de breuklijn, buiten
sneeuwt het.
Iemand
heeft ons bedrogen.*

*Zoals je gezicht een afgrond is
waarin ik niet kan vallen*

*en die ik voor ogen houd, nu ik
het blauwe uur inga*

*de holklinkende stappen
die ik niet kan oprapen als sleutels*

*kan het water als een mond rond je
sluiten of wat herinnert zich de golf
die het zandkasteel uitwist.*

*Wederkerigheid: hoe verder zij van mij weggaat,
hoe meer in mij achterblijft als afgerond.*

Als rust vermolmt, stelt hij

*een overbodig gebaar, afval;
hij werpt een perzikpit weg, tussen de dichte klimop
niet zonder teerhartige bijgedachten.
Volgend jaar een scheut?
Hij zal het niet nagaan.*

Hij ziet zijn zoon passeren als schaduw op glas.

*Iemand roept
het avondmaal is klaar.*

*dat breekpunt, dat moment
dat ik zacht word en vochtig*

*het is zeldzaam een engel
op een naald*

*zo in je handpalm liggen als een glas wijn
zonder glas eromheen*

*zo naakt ben ik dat je me niet ziet
als ik kon stoppen met denken
ik zit in mezelf op het topje van de ijsberg
als ik smelt zou ik wegvloeien
in je hand een naakte rivier*

*zo zou ik het willen, een hand in het water
het moet heel zacht pijn doen*

*Onmenselijk zijn de engelen
die zweven en nooit dalen
met naalden onder hun sneeuwvleugels.*

*De achterkant zien ze nooit
zij zijn de achterkant
zij prikken de vlinders tegen de houten wand.*

*Hout is werkelijk, tastbaar
ik sta met de rug tegen hout, kijk in de zon
en wou dat ik onzichtbaar was.*

Maak daar eens een foto van !

*Niet de zon breng ik onder woorden
maar haar vingers op mijn gezicht.*

Nagelaten notities

*Denk niet aan de liefde
denk aan haar geschiedenis, het verloop van een liefde.*

*Wat zie je dan? Een berg of ten minste een kleine
verhevenheid, met een steile klim en daarna
een dal.*

*Stel je de liefde niet voor
als hangende tuinen van Babylon
die je nooit hebt gezien*

*maar als een vlakte
waarin je omkomt van de dorst.*

*een soldaat in zijn wachttorens
's morgens praten de werelden met elkaar
als zij angstig als spinnen in hun hoek zitten
het zijden licht door de koepels van een kerk
filtert zelfs de troebelste gedachten
en wat van je overblijft, een foto aan de muur
en dan een vergeelde plek op het behang*

*lucht is vrolijk maar onverschillig
glijdt voorbij aan mensen zij lopen
er zo verbitterd en verbeten in
alsof zij zonder konden leven het geeft
te denken*

Over de auteur

Armand Van Assche werd geboren te Aartselaar in 1940. Hij studeerde Germaanse filologie en psychologie in Leuven, en behaalde er in 1979 met grootste onderscheiding de graad van doctor in de wijsbegeerte en letteren, met een vernieuwende *Empirisch-psychologische benadering van de relatie lezer - poëzie*. Hij was buitengewoon docent aan de KU Leuven, redactielid van Dietsche Warande & Belfort en Poëziekrant en lid van de Raad van Bestuur van het Poëziecentrum in Gent. Hij overleed te Waasmunster in 1990.

In 1973 debuteerde Van Assche als dichter met *De chemie van de dauw*, waarvoor hij de Prijs van de Stad Tielt kreeg. Later volgden nog *Even boven het evenwicht* (1978) en *Cel* (1982).

Van Assche schreef ook kinderroep. In 1976 werd zijn gedicht *De Zwanen* bekroond met de Prijs voor Kinderpoëzie van Altiora. De bundel *De zee is een orkest* (1978) leverde de Antwerpse Provinciale Prijs voor Jeugdliteratuur voor de periode 1977-1980 op. In 1985 verscheen *Haartjes op mijn arm*.

Het gedenkboek *Even boven het evenwicht* (1992) bevat vijf van de belangrijkste bijdragen van Van Assche op het terrein van de literatuurdidactiek en de empirische literatuurstudie.

VOORGEVOEL	Inhoud
Inleiding	7
Nagelaten gedichten	15
Voorgevoel	
1 Waarover sprake	17
2 Als ik in de nacht	18
3 Elke deur opent het vergeten	19
4 Verfrommelde zakdoek	20
Afscheid	21
Carnac	22
Slotbeeld	23
De vliegende Hollander	24
Sterren zijn hoogmoedig	25
Het is onze kleine luxe	26
Glas vluchtig geheugen	27
Op het terras van het museum	28
Visioenen van een oude tante	29
Exodus	30
Extase	31
Steeds weer	32
Een zevenluik	33
Hier stopt geen koets meer	34
De nacht van 3 op 4 juni 1989	35
Een kei door de golven	36
Iets doet ons zeggen morgen	37
Handen voor mijn gezicht	38
Introitus	39
Zoals je gezicht	40
Als rust vermolmt	41
Dat breekpunt	42
Onmenselijk zijn de engelen	43
Nagelaten notities	45
Denk niet aan de liefde	47
Een soldaat in zijn wachttorens	48
Lucht is vrolijk maar onverschillig	49

